

Yhteiset tutkinnon osat ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa

Kysely yhteisten tutkinnon osien opettajille
keväällä 2021

Sisällysluettelo

1	Taustaa	3
2	Opetuksen määrä yhteisissä tutkinnon osissa	3
3	YTO-opetuksen integrointi ammatillisiin opintoihin ja työelämäjaksoille	4
4	Osaamisen kartoittaminen ja tunnustaminen	4
5	Tuen tarpeen huomioiminen YTO-opinnoissa	5
6	YTO-opintojen toteutuksesta.....	5
7	Lopuksi.....	7

Yhteiset tutkinnon osat ammatillisessa toisen asteen koulutuksessa

Suoritimme keväällä 2021 kyselyn yhteisten tutkinnon osien asemasta ja opetuksen järjestelyistä. Kyselyllä tavoiteltiin kaikkia yhdistyksen opettajajäseniä. Vastaamaan pyydettiin opettajia, jotka opettavat yhteisiä tutkinnon osia. Kyselyn perusteella oppilaitokset eroavat toisistaan huomattavasti toimintatavoiltaan ja opetuksen resursoinnilta.

1 Taustaa

Kysely tavoitti yhteensä 367 yhteisiä tutkinnon osia (jatkossa YTO) opettavaa opettajaa. Heistä 59 % oli YTO-opettajia, 29 % ammatinopettajia ja 12 % erityisopettajia. Opettajista 58 % toimi lehtorin virkasuhteessa ja 42 % toimi päätoimisena tuntiopettajana.

Viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen osa-alueita opetti 51 % vastanneista; matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen osa-alueita opetti 29 % vastanneista sekä yhteiskunta- ja työelämäosaamisen osa-alueita 54 % vastanneista. Vastaajista joka neljäs opetti vähintään kahdessa yhteisessä tutkinnon osassa. 10 % vastaajista ilmoitti opettavansa kaikkien kolmen tutkinnon osan osa-alueita.

Ammatinopettajien suurta osuutta selittää osaltaan se, että heidän kelpoisuuttaan laajennettiin asetuksella (A1150/2017) niin sanottujen ammatillisten YTOjen (Toiminta digitaalisessa ympäristössä, taide ja luova ilmaisu, yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen, työelämässä toimiminen, opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet sekä yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta) osalta. Kelpoisuuden laajentaminen sai kyselyn avoimissa vastauksissa kritiikkiä osakseen. Myös sitä kritisoitiin, että joissakin oppilaitoksissa ammatinopettajat opettavat muitakin YTOja.

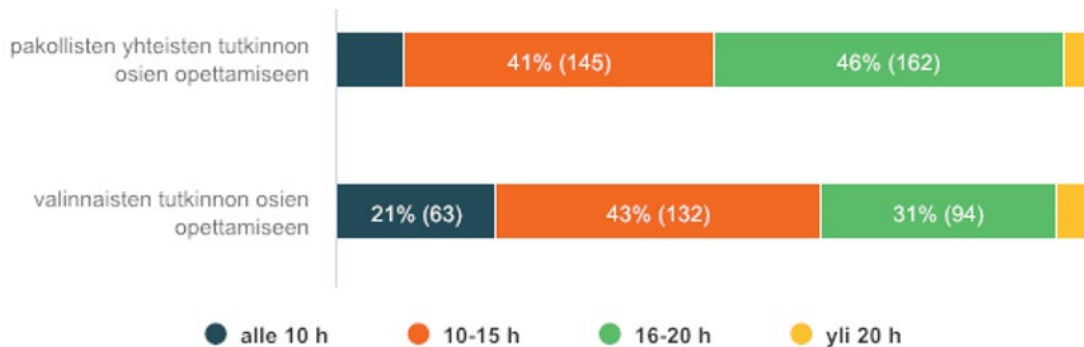
2 Opetuksen määrä yhteisissä tutkinnon osissa

On yleisesti tiedossa, että opetuksen määrä on vähentynyt merkittävästi ammatillisen toisen asteen opetuksessa edeltävien vuosien leikkausten myötä. Erityisen haitallisena tätä on pidetty YTO-opetuksen osalta. Kyse on jatko-opintokelpoisuuden saavuttamisesta. Useissa vastauksissa kritisoitiin uudistuksia juuri jatko-opintokelpoisuuden näkökulmasta

Oppilaitosten väliset erot annettavan opetuksen määrässä ovat kasvaneet. Nyt osassa oppilaitoksia kohdennetaan opetusresurssia alle kymmen tuntia osaamispistettä kohden, kun samaan aikaan toisessa oppilaitoksessa on mahdollisuus saada opetusta yli 20 tuntia osaamispistettä kohden.

Jostain syystä valinnaisia tutkinnon osia resursoidaan niukemmin kuin pakollisia. Juuri valinnaisissa tutkinnon osissa on usean vastaajien mukaan mahdollisuus tarjota jatko-opintojen kannalta riittävän haastavaa opetusta. Niitä pitäisi vastaajien mukaan kehittää juuri opiskelijoiden erilaisia tarpeita vastaavaan suuntaan. Monissa vastauksissa valinnaiset YTOt nähdään säästökohteina. Resurssien kohdentaminen kaipaisi tarkempaa selvitystä.

Kuinka paljon opettaja saa keskimäärin opetustunteja osaamispistettä kohden:

3 YTO-opetuksen integrointi ammatillisiin opintoihin ja työelämäjaksoille

Vastaajista 52 % ilmoitti ainakin jonkin asteista opetuksen integrointia oppilaitoksessaan tapahtuvan. 48 % puolestaan ilmoitti, että opetusta ei integroida.

Avointen vastausten perusteella integrointi on hyvin pitkälle aihealueiden, materiaalien ja tehtävien osalta tapahtuvaa integrointia ja yhteistyötä ammatinopettajien kanssa.

Joissakin oppilaitoksissa YTOja sijoitetaan soveltuvin osin myös ammatillisiin tutkinnon osiin.

Vajaa puolet kyselyyn osallistuneista opettajista vastasi kysymykseen YTO-opetuksen integroinnista. Avoimissa vastauksissa korostui epätietoisuus YTOjen toteutuksesta työelämäjaksoilla.

Kuka ammatillisiin opintoihin tai työelämäjaksolle integroidun opetuksen antaa (24 vastausta):

- 4 vastaajaa ilmoitti YTO-opettajan integroivan opetuksen
- 6 vastaajaa ilmoitti työpaikkaohjaajan integroivan YTO- opetuksen
- 3 vastaajaa ilmoitti erityisopettajan integroivan YTO-opetuksen
- 4 vastaajaa ilmoitti, ettei tiedä integroinnista
- 3 vastaajaa ilmoitti, ettei kukaan integroi YTO-opetusta
- 4 vastaajaa ilmoitti integroinnin tehtävän yhteistyössä ammatinopettajan kanssa

Tämä kysymys vaatisi ehdottomasti tarkemman kyselyn todellisen tilanteen selvittämiseksi. Samalla tulisi selvittää integroinnin vaikutukset myös opetuksen resursointiin. Joka tapauksessa näyttää siltä, että reformin tavoitteet eivät tältä osin ole toteutuneet kuin vähäisessä määrin.

4 Osaamisen kartoittaminen ja tunnustaminen

Oppivelvollisuuden laajentaminen lisää koulutuksen järjestäjien vastuuta huolellisesti tehdyistä osaamisen alkukartoituksista ja osaamisen tunnustamisesta. Osaamisperusteisuus yhdistettynä määriteltyyn opiskelijan oikeuteen saada opetusta vähintään 12 tuntia osaamispistettä kohti edellyttää muun muassa opiskelijan tarvitseman opetuksen määrän arviointia.

Kyselyn mukaan alkukartoituksia tehdään nyt 60 %:ssa oppilaitoksista. Määrä ei vastanne todellista tarvetta.

Osaamisen tunnustamisessa oli myös vaihtelua. Useimmiten tunnustamisen näyttäisi tekevän YTO-opettaja, joka oli mukana n. 90 %:ssa annettuja vastauksia. Usein toimitaan myös niin, että

opinto-ohjaaja tekee pohjatyön ja esityksen YTO-opettajalle (27 %). Opinto-ohjaajat näyttävät tekevän myös itsenäisiä osaamisen tunnustamisen päätöksiä (37 %). Päätöksiä tekevät lisäksi ryhmänohjaajat, omaopettajat, ohjaavat opettajat ja vastuupettajat (23 %). Viimeisen ryhmän osalta tarvittaisiin tarkempi selvittely siitä, mikä heidän roolinsa YTO-opettajana on. Osa YTO-opettajista toimii myös ryhmänohjaajana tai vastaavana.

Koska vastauksissa oli päällekkäisyyksiä (ks. prosentit yhteensä), voidaan päätellä, että vastaajille tuo osaamisen tunnustamisen prosessi ja tehtäväjako ovat epäselviä. Tätä voisi jatkossa tarkastella tarkemmin. Osaamisen tunnustaminen on kuitenkin selkeästi säädeltyä.

5 Tuen tarpeen huomioiminen YTO-opinnoissa

Tukea tarvitsevilla opiskelijoilla oli 63 %:ssa oppilaitoksia mahdollisuus myös henkilökohtaiseen tukeen, kun hänellä on erityisen tuen päätös tai muu peruste: 43 % oppilaitoksista tarjoaa tukea tarvitseville opetusta alle kymmenen opiskelijan pienryhmissä. Integroitua tukea tarjoaa 49 % oppilaitoksista. Osa oppilaitoksista (38 %) tarjoaa myös oppimisvalmiuksia tukevia opintoja. Avoimissa kysymyksissä nousivat esille myös erilaiset pajakäytännöt, joihin opiskelijoille toimitetaan tehtäviä ja erityisopettaja, YTO-opettaja tai ohjaaja on heitä neuvomassa. Pajat nähdään avoimissa vastauksissa osin myös säästökeinoina, varsinkin kun eri alojen opiskelijat opiskelevat samassa pajassa eri tutkinnon osia ilman, että mukana olisi kelpoinen opettaja.

Avoimia vastauksia annettiin 74, joissa

- vastaajista 35 ilmoitti erityisopettajan antavan tukea
- vastaajista 20 ilmoitti YTO-opinnoissa annettavan tukiovetusta
- vastaajista 20 ilmoitti tukea annettavan pajaopetuksessa

S2-opiskelijoiden tuki toteutetaan useimmiten integroidusti 10 – 20 opiskelijan ryhmissä (50 % oppilaitoksista). Henkilökohtaista tukea tarjoaa 44 % ja pienryhmäopetusta 40 % oppilaitoksista. Oppimisvalmiuksia tukevia opintoja lisäksi 41 % oppilaitoksista.

Avoimia vastauksia annettiin 51, joissa

- 9 vastaajaa ilmoitti erityisopettajan antavan tukea S2- opiskelijoille
- 9 vastaajaa ilmoitti S2-opettajan antavan tukea
- 23 vastaajaa ilmoitti erilaisista tukitoimista S2 opiskelijoille (tukiovetus, oppipaja, rästäpaja, tukipaja, lisäopetus, kaksoisopettajuus)
- 9 vastaajaa ilmoitti, ettei tukea ole ollenkaan S2 opiskelijoille
- 1 vastaaja ilmoitti, ettei ole S2 opiskelijoita

6 YTO-opintojen toteutuksesta

Yto-opinnot toteutetaan osittain itsenäisinä YTO-jaksoina (35 % oppilaitoksista) tai ammatillisten opintojen lomassa (54 %) kokonaisina YTO-päivinä tai jaettuna ammatillisten opintojen kesken. Työpaikalle integroinnista ilmoitti 21 % vastaajista.

Toteutustapaa koskevaan avoimeen kysymykseen tuli 43 avointa vastausta:

- 21 vastaajaa ilmoitti YTO-opetuksen toteutuksen olevan verkko- opetusta tai etäopetusta
- 9 vastaajaa ilmoitti YTOja opiskeltavan pajaopetuksesta
- 3 vastaajaa ilmoitti YTOja tehtävän työelämäjakson yhteydessä tehtävinä
- 10 vastaajaa ilmoitti YTOja toteutettavan erilaisilla tavoilla (2h/viikko, jaksaina, kesken työsalipäivän, ytopäivänä, ammatillisten yhteydessä)

Tarkempien johtopäätösten tekeminen avointen kysymysten osalta edellyttäisi jatkokyselyä.

YTO-opinnot toteutetaan pääosin opintojen tasaisesti aikana. 17 % ilmoitti kuitenkin, että YTO-opinnot suoritetaan opintojen alkuvaiheessa. Kiinnostavaa oli tutkia, miten YTOjen ajallinen sijoittuminen suhteutuu jatko-opintoihin hakeutumiseen ja niihin sijoittumiseen.

YTO-opetuksen toteutukseen jatko-opintoja ajatellen saatiin 106 vastausta, joista suurin osa (35) lisäisi opetustunteja ja lähiopetusta.

11 vastaajaa toi esiin kelpoisten/pätevien opettajien merkityksen. Vastauksissa tuotiin esiin opetuksen järjestelyihin liittyvää problematiikkaa ja isoja, heterogeenisiä ryhmiä. Kieli- ja matemaattisiin opintoihin toivotaan lisää resursseja. Kahdeksan vastaajaa mahdollistaisi jatko-opintokelpoisuuden vahvistamisen erillisellä YTO-opintolinjalla.

Vastaajien kommentteja:

- Lähiopetusta pitäisi olla paljon enemmän, nykyinen ops on susi jatko-opintojen kannalta.
- Vaikea kysymys. Erilaisia väylähankkeitaan on, mutta kaikki vesittyy sillä, että resursseja opettamiseen ei ole.
- Vähintäänkin valinnaisiin kursseihin pitäisi saada yksinkertaisesta enemmän opetustunteja. Itsenäinen tiedon omaksuminen on todella haastavaa tämän ikäisille.
- Jatko-opintoihin pyrkiville pitäisi tarjota vaativampia kursseja.
- Lisäämällä kontaktiopetuksen määrää. Esimerkiksi ruotsia opetetaan 16 tuntia. Opetus tapahtuu neljän tunnin pätkissä, joten opetusta on neljä kertaa neljä tuntia. Siinä ajassa ei anneta jatko-opintokelpoisuutta missään aineessa.

Millä tavalla YTO-opintoja tulisi opettajien mukaan muuten muuttaa? Opettajien tunteja kuvaavista, kommentteista (285 kpl) nousi esiin neljä selkeästi muutosta kaipaavaa asiaa:

- 104 lisäisi lähiopetuksen määrää
- 45 vastaajaa integroisi opetuksen ammatillisiin aineisiin ja/tai tekisi yhteistyötä ammattiopettajien kanssa
- 20 kaipasi kelpoisia opettajia
- 18 yto-aineiden arvostusta joko opiskelijoiden, kollegoiden tai esihenkilöiden taholta, osa vieläpä kaikilta näiltä.

Mitä YTO-opinnoista haluttaisiin säilyttää? Kysymykseen saatiin 235, jotka osaltaan kuvaavat myös muutostarvetta:

- Kaiken. Ja lisäisin opetusta.
- En mitään.

Nämä kaksi vastausta kuvaavat hyvin kysymykseen annettuja – toisaalta samankaltaisia ja selkeitä, toisaalta taas tulkinnallisia ja muutostarpeita esiin tuovia – kommentteja.

Muutama selkeä nosto vastauksista kuitenkin voitaneen tehdä:

- 41 vastaajaa säilyttäisi lähiopetuksen, suuri osa heistä myös lisäisi sitä
- 35 vastaajaa säilyttäisi kelpoiset, pätevät opettajat
- 26 vastuksessa tuotiin selkeästi esiin yhteisten tutkinnon osien merkitys yleissivistyksen ja/tai jatko-opintokelpoisuuden kannalta. Näiden lisäksi useassa muussakin vastuksessa joko viitattiin yto-aineiden merkitykseen ammattiosaamista tukevana opintoina tai tuotiin esiin alapidonnaisuuden ja integroinnin merkitystä yto-opetuksessa.

7 Lopuksi

Vaikka kyseessä ei ole tieteellinen tutkimus, niin kyselyn perusteella vahvistui käsitys siitä, että oppilaitoksissa toimitaan hyvin eri tavoin, ja yhteisten tutkinnon osien opetuksen resursoinnissa on suuria eroja.

Opettajilla on huoli opiskelijoiden oikeudesta saada riittävästi kelpoisten opettajien antamaa opetusta. Erityisesti jatko-opintokelpoisuuden osalta tämä nähdään myös kysymyksenä opiskelijoiden yhdenvertaisuudesta. Esille nousee laajemmin myös ammatillisen toisen asteen opiskelijoiden yhdenvertaisuus lukio-opiskelijoihin verrattuna.

Kysely osoitti, että opettajilla on tarve nostaa yhteisten tutkinnon osien opetukseen liittyviä huolia esille. Monen kysymyksen osalta olisi hyvä tehdä myös jatkoselvityksiä, jotta asiasta saataisiin tarkempi kuva täsmentyisi. Tällaisia ovat esimerkiksi resurssien kohdentaminen, opettajien kelpoisuudet, opiskelijan saama tarvitsemansa tuki, opetuksen integrointi ja työelämäjaksojen aikana suoritettavat YTO-opinnot. Lisäksi olisi hyvä tutkia YTO-opintojen erilaisia toteutustapoja ja niiden yhteyttä jatko-opintokelpoisuuteen ja jatko-opintoihin sijoittumiseen.

Uskomme, että myös koulutuksenjärjestäjille olisi paljon hyötyä laajemmista selvityksistä koulutuksen rahoittajan taholta.

Yhdistyksen seuraava kysely koskee erityisopetusta ja se tehdään vuoden 2022 aikana.